

fermentum

2023, číslo 2

Časopis
pro spiritualitu
pokřtěných,
zasvěcených
a vysvěcených

2

Živá teologie
STÁLÁ PŘÍLOHA

Obsah

Slovo úvodem	3	Bílá sobota	32
Popeleční středa	4	Slavnost Zmrtvýchvstání Páně	34
1. neděle postní	6	Pondělí v oktávu velikonočním	36
2. neděle postní	9	2. neděle velikonoční	38
3. neděle postní	12	3. neděle velikonoční	40
4. neděle postní	15	4. neděle velikonoční	43
Slavnost sv. Josefa, snoubence Panny Marie	18	5. neděle velikonoční	46
Slavnost Zvěstování Páně	21	6. neděle velikonoční	48
5. neděle postní	23	Slavnost Nanebevstoupení Páně	51
Květná neděle	26	7. neděle velikonoční	53
Zelený čtvrtek	28	Slavnost seslání Ducha svatého	55
Velký pátek	30	Autoři příspěvků	57

Živá teologie **60**

Diakonát jako moc bezmocných	63
Potrat v Bibli – část 1.: Je plod člověkem?	69
Četl jsem knihu...	74

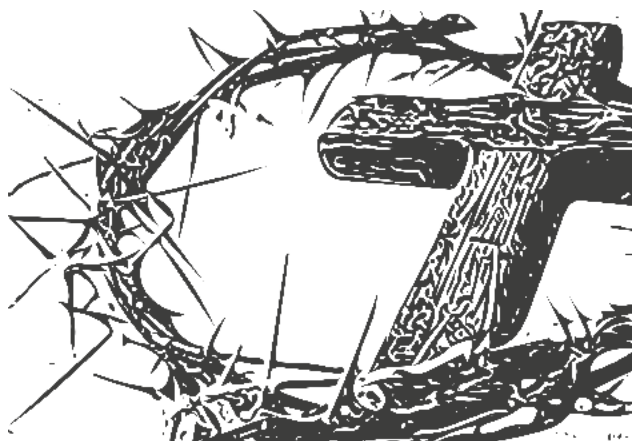
Slovo úvodem

Pavel Černuška

Studoval klasickou filologii na FF MU a KU Eichstätt, teologicky zaměřené studium absolvoval na CMTF UP. V roce 2016 přijal jáhenské svěcení a slouží v Babicích u Uherského Hradiště.

Vážení čtenáři, vstupujeme do postního a velikonočního času, který se může lišit od těch, jež jsme doposud znali. Za uplynulý rok nezbylo než se vyrovnávat se zprávami o utrpení mnoha lidí, nově též nepřilíš daleko od nás. Univerzalita Ježíšovy dobrovolné oběti důrazně připomíná, že v případě mezilidských konfliktů se lidské utrpení, zasluhující pozornost a soucítění,

objevuje na obou stranách. Naděje lidsky až neřešitelných situací pak spočívá v dobré zprávě velikonočního jitra o Ježíšově zmrtvýchvstání. To ať je světlem také pro naše dny a jejich tíži i horoko. Posilou v životě a službě ať je spolehlivé Slovo, které na kříži téměř mlčky vyjádřilo povahu Boha coby sebepřekonávající se Lásky samé.

K tomu kéž alespoň nepatrně přispějí texty spolupracovníků Fermenta a Živé teologie! ■

*Pavel Černuška,
šéfredaktor*

K zamyšlení

Ačkoliv má mít ráz doby postní celý život mnicha, je málo těch, kteří k tomu najdou sílu. Proto doporučujeme, aby mniši alespoň v postních dnech sřezili svůj život v úplné čistotě a aby v těch posvátných dnech zároveň smývali i nedbalosti jiných časů. Správně se to děje tak, že se zdržíme všech špatností a oddáme se modlitbě s pláčem, četbě, zkroutěností srdce a zdrženlivosti. V těch dnech si tedy nad obvyklé úkoly své služby něco přidejme – zvláštní modlitby, zdrženlivost v pokrmech a nápojích, aby každý z vlastní vůle obětoval něco Bohu nad povinnou míru s radostí Ducha svatého. Každý si odřekne něco z pokrmu, z pití, ze spánku, z povídavosti, z žertů a v radostné duchovní touze čeká na svaté Velikonoce. To, co chce obětovat, musí však předložit svému opatovi, aby se to konalo s jeho modlitbou a schválením, protože cokoliv se děje bez svolení duchovního otce, považuje se za opovážlivost a touhu po prázdné slávě, a nikoliv za zásluhu. Vše se tedy má konat s opatovým schválením.

Řehole Benediktova 46 (postní doba)

Autoři příspěvků

Jiří Bůžek – kněz brněnské diecéze

Zdeněk Drštka – kněz brněnské diecéze

Karel Janečka – kněz olomoucké arcidiecéze

Vojtěch Janšta – kněz ostravsko-opavské diecéze

Petr Káňa – kněz olomoucké arcidiecéze

Bohumil Kundl – kněz olomoucké arcidiecéze

Vojtěch Loub – kněz brněnské diecéze

Jakub Tůma – kněz brněnské diecéze

Petr Vrbacký – kněz brněnské diecéze

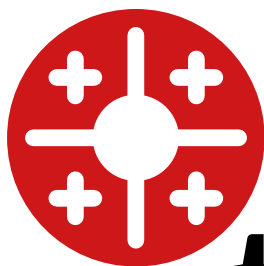
Slovo k dětem připravuje Hana Polednová a pramen Fermenta.

Pramen Fermenta – další autoři (biskupové, kněží a jáhni českých a moravských diecézí), kteří si přáli, aby jejich jméno nebylo uvedeno

Redakční poznámka

Po formální stránce nejsou texty plně sjednoceny, protože určité rozdíly jsou mnohdy součástí sdělení jednotlivých autorů. Stejně tak se liší užívání textů Písma, kde např. hranice mezi citací a aluzí není ostrá, a proto se do jisté míry respektuje i po formální stránce přístup, jež autor zvolil.

fermentum

ŠÉFREDAKTOR

Pavel Černuška

MANAŽER PROJEKTU

Martin Steiner

výroba, marketing, inzerce, předplatné
fermentum@cirkev.cz

GRAFICKÝ DESIGN, SAZBA

Pavel Vodička

VYDAVATEL

Česká biskupská konference
Thákurova 676/3, 160 00 Praha 6
www.cirkev.cz

VÝHRADNÍ DISTRIBUTOR

KatMedia, s.r.o.
Antala Staška 511/40, 140 00 Praha 4
<https://eshop.cirkev.cz>

ISSN 2788-0567

karmelitánské
nakladatelství

Široká nabídka paškálů a dalšího velikonočního sortimentu pro farnosti

Objednávejte v Karmelitánských knihkupectvích (eshop.cirkev.cz/prodejny),
na e-shopu (eshop.cirkev.cz)
nebo telefonicky (+420 731 633 355, Po–Pá: 9.00–16.00).

cirkev.cz

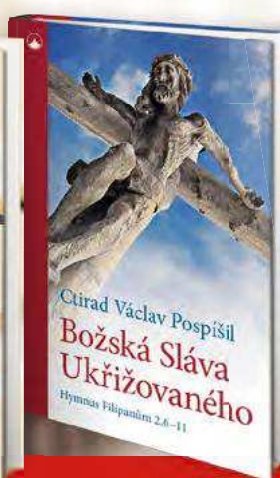
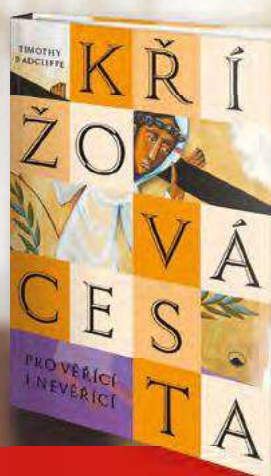

E-shop

karmelitánské
nakladatelství

Objevte rozsáhlý výběr velikonočních produktů

Zakoupíte v Karmelitánských knihkupectvích (eshop.cirkev.cz/prodejny),
na e-shopu (eshop.cirkev.cz)
nebo telefonicky (+420 731 633 355, Po–Pá: 9.00–16.00).

cirkev.cz

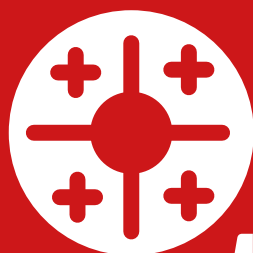

E-shop

Živá teologie

2023, ročník II, číslo 2

fermentum

Motto:

Těšte, těšte můj lid!
(Iz 40, 1)

Diakonát jako moc bezmocných

63

Potrat v Bibli – část 1.: Je plod člověkem?

69

Četl jsem knihu...

74

Vážení čtenáři,
do jarního čísla *Živé teologie* přispěli svými studii tentokrát kolegové z Jihočeské univerzity a její teologické fakulty. O diakonátu coby stavu a službě pojednává donedávna rektor budějovické univerzity a odnedávna jáhen budějovické diecéze Tomáš Machula. Stručně a srozumitelně vystihuje podstatné prvky obojího a nezapomíná na souvislosti týkající se jak služby kněžské a biskupské, tak osob, jimž jáhen slouží. Druhý text, jehož autorem je Adam Mackerle,

pojednává o frekventovaném tématu umělého potratu. Jedná se o první část dvoudílné studie. Je věnována především biblickým východiskům křesťanského pohledu na toto téma, jež současně začleňuje do souvislostí jak s předovýchodními právními texty, tak se starokřesťanskou literaturou. I v tomto čísle pak upozorníme na několik nových knih, jejichž četba by mohla prohloubit službu našich čtenářů v jejich společenstvích. ■

Užitek z četby *Živé teologie* přeje

Pavel Černuška

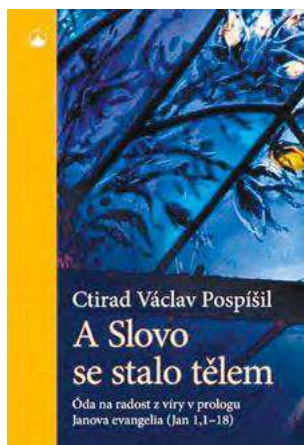
Četl jsem knihu...

Ctirad Václav Pospíšil

A Slovo se stalo tělem

Praha: Karmelitánské nakladatelství 2022

Prolog Janova evangelia (1,1-18) v našem životě

Když nedávno vyšla kniha: Ctirad Václav Pospíšil, *A Slovo se stalo tělem. Óda na radost z křesťanské víry v Prologu Janova evangelia (Jan 1,1-18)*, 1. ed., Praha: Karmelitánské nakladatelství 2022, opravdu s nemalým zájmem jsem se do ní

začetla. Nemíním nyní představovat obsah tohoto pozoruhodného díla. Stačí snad poznamenat, že se jedná o první monografii v českém jazyce věnovanou danému úryvku evangelia v naší národní teologické literatuře od obrození po dnešek. Kniha bych určitě doporučila, protože je napsaná čtivě, takže i čtenář, který nemá hlubší teologické vzdělání, se rozhodně nemusí obávat, že bude zakoušet neporozumění a zklamání. Autorovi se daří velmi dobře propojovat přínosy exegeze, a to nejen té německé a anglicky psané, ale rovněž oné italské, francouzské a španělské, s teologií a spiritualitou, což vše se snaží promítat do života. Kniha určitě přináší řadu návrhů, jimiž by se měli zabývat biblisté

i teologové, nicméně nespadá do kategorie akademicky suchých elaborátů, po nichž sáhnou pouze odborníci, a to ještě jen tehdy, když jsou k tomu z hlediska své práce nuceni.

Po přečtení díla jsem si uvědomila, jak fascinující poselství prolog Janova evangelia obsahuje. Je to opravdu pomyslný Mount Everest velehor jménem Nový zákon. Zde vrcholí uchopení tajemství Ježíše Krista, Trojice, naší spásy, stvoření. Pospíšil má pravdu, když Prolog hodnotí jako nejstarší komplexní vyznání víry z dob apoštolů. Plně sdílím autorovo mínění, že odsunutí tohoto christologického hymnu z jádra mešní liturgie nebyl právě šťastný krok. Starší si ještě pamatují, že se na konci každé mše svaté před závěrečným požehnáním objevovalo tak zvané „druhé evangelium“.¹ Důvod ale nebyl jen naukový, protože od nejstarších dob církevních otců se věřilo, že daný text přináší velké požehnání. Jedinečné svědectví o zmíněné tradici vydává svým poněkud archaickým jazykem velký český biblista František Sušil, blahé paměti:

Poněvadž začátek evangelia Janova svrchovaná tajemství s sebou přináší a hlavitou nauku zahrnuje,

1 Současná situace je opravdu tristní, protože počátek čtvrtého evangelia se objevuje jednou, nanejvýše dvakrát za rok v liturgii slova, což je opravdu vzhledem k významu a důstojnosti Prologu neuvěřitelně málo. Uvědomme si, že například Magnificat z Lukášova evangelia v liturgii hodin recitujeme každý den.

*tudy jej církev při konci každé mše svaté a jinde zhus-
ta při obřadu opětuje. Zvláštní požehnání se zdá ze
slov těch prouditi a na věci pozemské se vylévati.*²

Dokonce se dozvídáme, že prolog se četl nad právě pokřtěnými, potřebnými, těžce nemocnými a že někteří věřící nosili na krku v malé schránce napsaný Prolog podobně, jako Židé mívali na vlastním těle slavné vyznání víry a lásky k Hospodinu z Dt 6,4-6. Hovoří o tom renomovaný americký biblista:

*Posvátný ráz prologu se projevoval v obyčejí, který trval v západní církvi předlouhá staletí, číst ho jako požehnání nad nemocnými i nad právě pokřtěnými dětmi. Místo, které prolog měl v závěru mše svaté římské církve, ukazuje, že text byl chápán jako žehnací modlitba. Tento text byl dokonce vnímán do jisté míry magicky, když býval vsazován do amuletů, které se zavěšovaly na krk, aby dotyčného chránily před nemocemi.*³ Z uvedených důvodů Pospíšil navrhuje, abychom o nedělích opět zařazovali Prolog před závěrečné požehnání, a to nejen proto, že se tím budeme intelektuálně napájet z nejhlubšího pramene naší křesťanské identity, ale rovněž proto, že Prolog coby modlitba vyznávání víry přináší požehnání. Četba takového textu v komunitě je specifickou svátostí, která opravdu zprostředkuje milost, ovšem v pouze závislosti na tom, jak jsme disponovaní. Určitě to není nic proti liturgické reformě II. vatikánského koncilu, která nám dává k takovému počinům dostatek svobody a prostoru. Nikdo nám nezakazuje, abychom před závěrečné požehnání zařadili píseň, hymnus, anebo právě Prolog.

Jak bylo řečeno, ona svátostina působí natolik, nakolik jsme disponováni. Nebylo by proto šťastné, kdyby tento návrat k posvátné praxi desítek a desítek generací našich předků byl

nařízen shora. Obdobně smýšlí například kardinál Dominik Duka a arcibiskup Jan Graubner, jimž se nyní prezentovaný návrh velmi zamlouvá. Podobná aktivita by měla vyvěrat z našich srdcí. Domnívám se, že ten, kdo si přečte Pospíšilovu poslední knihu, asi nebude váhat ani minutu a hlouběji poznaný, ba prorozjímaný Prolog začne o nedělích vracet na to místo, které mu v mešní liturgii s krátkou přestávkou padesáti let vždy patřilo.

Opravdu platí, že tímto krokem neriskujeme zhola nic, naproti tomu přínosy mohou být obrovské. Teprve čas ukáže, co pozitivního tato zdánlivě malá změna přinese v životě jednotlivých společenství, diecézí, celé naší místní církve, celé společnosti. Tento krůček se dá přirovnat ke koření, které přidáváme do jídla. Stačí špetka a podávaná strava se dostane na zcela jinou úroveň. A kde jinde tento návrh podpořit nežli v časopise, který slouží spiritualitě pokřtěných, zasvěcených a vysvěcených, v periodiku, které podává pomocnou ruku hlasatelům víry? Mimochodem oživující obsah knihy *A Slovo se stalo tělem. Óda na radost z křesťanské víry v Prologu Janova evangelia (Jan 1, 1-18)*, by se dal věřícím přiblížit v sérii promluv na jednotlivé verše Prologu, čímž by se hlouběji disponovali k přijímání výše zmíněné milosti. Určitě tu nejde o autora knihy, nýbrž o věc samotnou. Nezapomínejme, že my všichni jsme jen lampy, ale nikoli světlo, které z nich vychází; my všichni jsme jenom hlasem, které zpřítomňuje Slovo přinášející život v jeho plnosti.

Poslední rozhodnutí o dané věci je pochopitelně, v jistém slova smyslu synodálně, na každém společenství s jeho předsedajícím. Věc se ale jeví tak krásná a přitažlivá, že každý, kdo má zdravý smysl pro víru, podobné výzvě asi jen těžko odolá. ■

Veronika Řeháková

2 František SUŠIL, *Evangelium svatého Jana*, 2. ed., Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1886, s. 23.

3 Raymond E. BROWN, *Giovanni. Commento al Vangelo spirituale*, 2. ed, Assisi: Cittadella 1986, s. 26.

Česká christologie žije

David Bouma

„Není tady. Byl vzkříšen.“

Červený Kostelec: Pavel Mervart 2022.

Na konci osmdesátých let jsme byli šťastni, že česká katolická teologie jakž takž přežila. Po převratu před námi stál nadlidský úkol: Přivést teologii k plnosti života, srovnat krok se zahraničím, navázat přetrženou nit a navrátit sobě i jiným povědomí dlouhé tradice naší národní teologie, která se naplno zrodila v prvních desetiletích českého národního obrození.

Ten, kdo tohle všechno na vlastní kůži prožil, se nemůže ze srdce neradovat, když drží v rukou knihy vonící novotou, věnované christologii.

V první řadě bych rád upozornil na vydanou habilitační práci kolegy Davida Boumy: „*Není tady. Byl vzkříšen.*“ *Ježíšovo zmrtvýchvstání v současné německé teologii*, Červený Kostelec: Pavel Mervart 2022. Téma Kristova oslavení a jeho vítězství nad smrtí je klíčové nejenom pro christologii, ale pro náš duchovní život vůbec. Víra v toto vítězství je naší silou, která nám dovoluje pevně doufat i v situacích, jež se jeví lidsky bezvýchodné. ■

Petr Gallus

Perspektiva vzkříšení. Trinitární christologie

Praha: Karolinum 2022.

Druhá christologie pochází z pera sice mladého, nicméně již dobře známého odborníka jménem Petr Gallus, *Perspektiva vzkříšení. Trinitární christologie*, Praha: Karolinum 2022. Uvedená kniha je původně anglicky psanou habilitační prací, vydanou v Tübingen. První velké pozitivum tkví v tom, že kolega Gallus nemyslí jen na svůj prospěch, ale dbá také na lidi ve své vlasti, a proto dílo přeložil. Jestliže česká evangelická

teologie prozatím trojiční problematice moc pozornosti nevěnovala, právě připomenutá kniha představuje jakoby otevření nových dveří. Dle autora samotného by se mělo jednat o první soustavnou christologii z dílny našich českých evangelických teologů.

Život české teologie, potažmo christologie vyžaduje nejenom odhodlané autory, ale také zájemce v podobě čtenářů a studentů. Je to jako s fotbalem, který potřebuje nejenom hráče, ale také diváky a fanoušky. Oběma monografiím tudíž nejen autor této anotace, ale také celá redakční rada přejí úspěch a co nejvíce těch, kdo se seznámí s jejich obsahem. ■

Ctirad Václav Pospíšil

Síla rozumu v bláznivé době: manuál kritického myšlení

Praha: Paseka 2022

Přestože na tomto místě čtenář právem očekává představení knihy, nelze neudělat výjimku. Je totiž otázka, co je tentokrát pozoruhodnější: zda kniha nebo její autor. Ján Markoš je totiž již více let považován za nejlepšího slovenského

šachistu a současně absolvoval studium filosofie a evangelické teologie na Karlově univerzitě. V jednom z novinových rozhovorů na sebe také prozradil, že po jistou dobu uvažoval nad tím, že se stane farářem. Tato kombinace dispozic a formace bezpochyby souvisí s tím, že text předkládané knihy je prudce inteligentní, a přitom snadno přístupný, jak dokazuje její šíření po slovenských středních i základních školách (slovensky vyšla v r. 2019, český překlad je zcela nový: Ján Markoš, *Síla rozumu v bláznivé době: manuál kritického myšlení*, Praha: Paseka 2022).

Díky slabosti pro filologii jsou mi blízké pasáže, v nichž autor uvažuje o roli slova. Na srozumitelných příkladech ukazuje, že čin je protikladem slova jen zdánlivě a že mnohdy ten, kdo mluví, tím už také jedná. Z více trefných shrnutí tématu lze vybrat například toto: *Slova a činy jsou sourozenci. Až tak moc se od sebe neliší*. Na konkrétních příkladech ze slovenské i české současnosti (včetně té politické) s precizní logikou ukazuje, jak lze „pouhým“ slovem měnit realitu. Posléze dospěje k úvaze o mozkových hackerech – tak nazývá lidi, kteří se snaží především zneužitím slov měnit myšlení lidí. Někdy mezi řádky a někdy přímo na nich tak vede čtenáře ke kritickému myšlení v nejlepší smyslu slova – tedy takovému, které se zamýšlí nad významem slov, jejich původem a věrohodností.

Ti, kdo ve svých společnostech slouží druhým, činí tak především pomocí slova. Domnívám se, že seznámení s touto knihou Jána Markoše prospěje kvalitě služby i vnitřní integritě sloužícího. To, že k prospěchu to bude i nejširšímu publiku, asi není třeba dodávat. ■

Pavel Černuška

Živá teologie

ŠÉFREDAKTOR

Pavel Černuška

REDAKČNÍ RADA

Pavel Černuška (předseda)

Pavel Frývaldský

Pavla Edita Herciková

Jiří Janalík

Tomáš Machula

Ctirad V. Pospíšil

Stanislav Příbyl

Veronika Řeháková

Příspěvky Živé teologie procházejí anonymizovaným recenzním řízením.

MANAŽER PROJEKTU

Martin Steiner

výroba, marketing, inzerce, předplatné

fermentum@cirkev.cz

GRAFICKÝ DESIGN, SAZBA

Pavel Vodička

VYDAVATEL

Česká biskupská konference

Thákurova 676/3, 160 00 Praha 6

www.cirkev.cz

VÝHRADNÍ DISTRIBUTOR

KatMedia, s.r.o.

Antala Staška 511/40, 140 00 Praha 4

<https://eshop.cirkev.cz>

Termín pro odevzdání příspěvků
do příštího čísla: 27. 4. 2023

